

RUIMTE, Vlaams (maandelijks) tijdschrift, uitgegeven in Antwerpen (maart 1920 - december '21) onder leiding van Eugeen de Bock.

Samen met een aantal hoofdzakelijk jonge schrijvers en kunstenaars: (Victor J. Brunclair, Paul Joostens, Jos Leonard, Stan van Ostaijen (uit naam van zijn broer Paul, op dat ogenblik nog in Berlijn))

RUIMTE

TER INLEIDING

DIT nieuwe tijdschrift werd aangekondigd met de verklaring, dat zijn opstellers uitgaan van het standpunt dat elke geestelijke aktie noodzakelijkerwijze een ethiese grondslag hebben moet.

Zomin het dilettanties spel van avontuurlijke estheten als het onmachtige specialiseren zonder meer van geleerde vakmannen, kan aan de menselijke geest van de tijd enige voldoening schenken. — De moderne wereld vertoont al te veel verschijnselen van verdeeldheid en van scheiding, zowel in de sociale strijd van partijgroeperingen of klassen, als in de extreme differentiëring van de werkzame intellektuele krachten, dan dat niet een verlangen naar eenheid in het levensbeeld en de levensdrang diep zou worden gevoeld.

Het denken en handelen van geestelik-bewusten kan alleen omspannen worden door een ethiese leidregel.

Ondubbelzinnig wordt het hier uitgesproken dat wij die regel menen te vinden in een gemeenschaps-ideaal.

De steeds zich zelf realiserende tegenstelling *individu-gemeenschap* is ook in onze tijd werkzaam. De historische ontwikkeling wordt weer naar de pool toe van de gemeenschaps-idee getrokken.

Een vorig geslacht zag in Vlaanderen de redding van de eigen kultuur in een individueel zich-vol-uitleven van alle gezonde krachten. Daarmede verbonden de dragers van die gedachte een anarchistiese opvatting die zij later wel herroepen, maar tot op deze dag nog niet overwonnen hebben. Tegenover een dieper sociologies inzicht heeft die individualisties-anarchistiese gedachte geen stand kunnen houden. — De moderne ontwikkeling heeft als van-zelf-

Openingsartikel van Ruimte door H. Vos.

wilde De Bock het werk, dat kort voor de wapenstilstand met De Stroom was begonnen, voortzetten op het ogenblik dat de V.B. voor dood lag en de repressie poogde elke vorm van Vlaams leven voor goed te fnuiken. De eerste opzet was dus bewijzen dat die V.B. helemaal niet dood was en spoedig sterker dan ooit zou worden. De verschijning van het blad viel samen met de doorbraak van het humanitair expressionisme (Wies Moens: De Boodschap) en met de eerste reactie daartegen in het buitenland en door Paul van Ostaijen en Victor J. Brunclair (Bezette Stad van P. van Ostaijen). De humanitaire gemeenschapskunst beantwoordde aan de na-oorlogse behoefte aan vrede, aan broederschap, aan mensenliefde. W. Moens werd via Ruimte de heraut van een nieuw geloof in de kunst en haar taak het volk op te voeren. Maar V.J. Brunclair zag gemeenschapskunst als „een seismografies optekenen van beroeringen die de massa's doorwoelen” en P. van Ostaijen, nochtans wegwijzer voor het humanitarisme met zijn dichtbundel *Het Sienjaal*, enkele dagen voor de wapenstilstand verschenen, zocht geestelijk contact met de grote Europese stromingen van dat ogenblik (vormexpressionisme, futurisme, dadaïsme) en beiden verwierpen de „ruime” Vlaams-menselijke bedoeelingen van de initiatiefnemers.

De allereerste nummers wilden kunstenaars en intellectuelen opwekken tot „beoordelaars van politieke actie” (Antoon Jacob, Herman Vos, beiden nog in de gevangenis), maar wensten geen samenwerking met de gearriveerde oudere generatie, de passieven van tijdens de oorlog, Herman Teirlinck, August Vermeylen, Karel van de Woestijne, die bovendien door de Belgische staat, op dat ogenblik vervolger van de Vlamingen, beloond werden met professoraten aan de opnieuw verfranste universiteit te Gent. Jan-Albert Goris en V.J.

Brunclair verguisden de voor-humanitaire decadente kunst van K. van de Woestijne, H. Teirlinck en hun erfgenamen van Het Fonteintje. Ruimte publiceerde gedichten van W. Moens, V.J. Brunclair, Gaston Burssens, P. van Ostaijen, Paul Verbruggen, Karel van den Oever en Marnix Gijsen; proza van E. de Bock, Maurits van de Moortel, Albert van Hoogenbemt, M. Gijsen en P. van Ostaijen (grotesken); tekeningen en houtsneden van Prosper de Troyer, de gebroeders Cantré, Jozef Peeters, J. Leonard, de gebroeders Jespers.

Na anderhalf jaar was het bewijs geleverd, dat Vlaamse tijdschriften nog mogelijk waren en die overtuiging bracht een belangrijk deel van de medewerkers ertoe eigen bladen op te richten: Ter Waarheid, De Ploeg, Vlaamsche Arbeid (wederoprichting). De meeste Antwerpenaren gingen over naar dat Vlaamsche Arbeid en veroverden als het ware de redactie. Het tijdschrift Ruimte is vooral een levenswekker, een stimulator geweest voor de V.B., voor het humanitair expressionisme, voor het artistiek renouveau in het Vlaamse land. Misschien kunnen de initiatiefnemers initieel in het spoor van enig neo-romantisme hebben gezeten, maar ze hebben alleszins de deuren op een veel ruimere wereld opengegooid.

LITERATUUR: R. Roemans, *Bibliografie van de moderne Vlaamse literatuur 1893-1930. I De Vlaamse tijdschriften (1930-'34)*; - F. van Passel, *Het tijdschrift Ruimte (1920-'21) als brandpunt van humanitair expressionisme (1958)*.

FRANS VAN PASSEL